

DOMNIȚA VIZDOGA

PROPORȚIONALITATEA
RESTRÂNGERII
UNOR DREPTURI
SAU LIBERTĂȚI
ÎN PROCEDURA PENALĂ

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

DOMNIȚA VIZDOGA

**PROPORȚIONALITATEA
RESTRÂNGERII UNOR DREPTURI SAU LIBERTĂȚI
ÎN PROCEDURA PENALĂ**

*Recomandată spre publicare de Comisia de doctorat la 28 august 2024,
aprobată prin Decizia Consiliul Științific
al Universității de Stat din Moldova din 19 iunie 2024;
Departamentul Drept Procedural, Comisia de Asigurare a Calității
și Consiliul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova
la data de 17 septembrie 2025.*

Recenzenți:

Alexei Barbăneagră, profesor universitar, doctor habilitat în drept,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Artur Airapetean, conferențiar universitar, doctor în drept,
Universitatea de Studii Europene din Moldova
Vitalie Rusu, profesor universitar, doctor în drept,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Date despre autoare:

Domnița Vizdoga, doctor în drept,
absolventă a Institutului Național al Justiției,
candidată la funcția de judecător

E-mail: domnitavizdoga@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8233-9240>

DOMNIȚA VIZDOGA

**PROPORȚIONALITATEA
RESTRÂNGERII
UNOR DREPTURI SAU LIBERTĂȚI
ÎN PROCEDURA PENALĂ**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Artur Airapetean

Conf. univ. dr. Vitalie Jitariuc

ISBN 978-606-37-2715-3

© 2025 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Cuprins

Abrevieri	7
Cuvânt înainte	9
Argument	13
Capitolul 1. Evoluții și concepții doctrinare ale principiului proporționalității în procedura penală	17
1.1. Reflecții doctrinare asupra principiului proporționalității în literatura juridică din Republica Moldova și România	17
1.2. Perspectiva comparată asupra principiului proporționalității în doctrina altor state	51
Capitolul 2. Generalități privind principiul proporționalității și elementele acestuia	63
2.1. Definirea, sorgintea, conceptul și conținutul principiului proporționalității.....	63
2.2. Interdependența dintre principiul proporționalității și alte principii fundamentale.....	80
2.3. Principiul proporționalității în reglementările instrumentelor juridice ale Uniunii Europene	95
Capitolul 3. Proporționalitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți prin realizarea procedurilor probatorii în cauza penală	115
3.1. Proporționalitatea efectuării măsurilor speciale de investigații	115
3.2. Testul proporționalității la efectuarea percheziției și a ridicării de obiecte și documente.....	144
3.3. Proporționalitatea restrângerii unor drepturi și libertăți cu ocazia efectuării altor proceduri probatorii	168

Capitolul 4. Ingerințe justificate în dreptul la libertatea individuală a persoanei prin luarea măsurilor preventive și a altor măsuri de constrângere procesual-penală	185
4.1. Testul proporționalității la reținerea persoanei bănuite de comiterea infracțiunii	185
4.2. Proporționalitatea la aplicarea măsurilor preventive privative de libertate	200
4.3. Proporționalitatea aplicării altor măsuri procesuale de constrângere	220
Concluzii și recomandări	233
Bibliografie	237

Abrevieri

alin. – alineat

art. – articol

CP RM – Cod penal al Republicii Moldova

CPP RM – Cod de procedură penală al Republicii Moldova

CE – Consiliul Europei

CoEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

DUDO – Declarația Universală a Drepturilor Omului

HP CSJ – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție

Ed. – Editura

lit. – literă

nr. – număr

p. – pagină

pct. – punct

red. – redacția

UE – Uniunea Europeană

vol. – volum

ș.a. – și altele

Cuvânt înainte

Principiul proporționalității constituie un pilon esențial al statului de drept, asigurând un echilibru între interesele generale ale societății, reprezentate prin acțiunea autorităților, și drepturile și libertățile fundamentale ale individului. În esență, acest principiu impune ca orice măsură restrictivă adoptată de stat să fie nu doar legală, ci și necesară și adecvată scopului urmărit, fără a aduce o atingere excesivă drepturilor individuale.

În contextul procesului penal, principiul proporționalității capătă o semnificație aparte, întrucât în această sferă statul exercită una dintre cele mai intruzive forme ale autorității sale: reprimarea penală. Măsurile și acțiunile procesuale – cum ar fi reținerea, arestarea preventivă, percheziția, interceptarea comunicațiilor sau confiscarea unor bunuri – sunt, prin natura lor, ingerințe semnificative în drepturile omului. Din acest motiv, este esențial ca fiecare dintre aceste măsuri să fie analizată în lumina principiului proporționalității.

Lucrarea de față își propune o analiză aprofundată a principiului proporționalității în procedura penală, atât din perspectivă teoretico-doctrinară, cât și dintr-o perspectivă aplicativă, cu accent pe jurisprudența națională și internațională. Scopul urmărit este acela de a evidenția complexitatea și caracterul dinamic al acestui principiu, în special în raport cu noile exigențe impuse de evoluțiile sociale, tehnologice și legislative care redefinesc constant limitele interferenței autorităților în sfera drepturilor individuale.

Monografia este structurată în patru capitole majore, urmate de concluzii și recomandări, precum și de o bibliografie bogată care reflectă diversitatea surselor consultate. În **Capitolul I**, sunt examinate concepțiile doctrinare privind principiul proporționalității, astfel cum acestea sunt reflectate în literatura de specialitate din Republica Moldova, România și din alte jurisdicții. Se realizează o analiză comparativă a abordărilor doctrinare,

identificându-se asemănările și diferențele în ceea ce privește funcțiile și aplicabilitatea acestui principiu în cadrul procesului penal.

Capitolul al II-lea este consacrat fundamentelor teoretice ale principiului proporționalității. Sunt discutate aspecte privind definirea, originea și conținutul acestui principiu, în corelație cu alte principii fundamentale ale procesului penal, precum legalitatea, subsidiaritatea sau necesitatea. Tot în această secțiune este abordat cadrul normativ european, respectiv modul în care documentele Uniunii Europene și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului reflectă și impun aplicarea testului proporționalității în materie penală.

Capitolul al III-lea tratează aplicarea principiului proporționalității în contextul restrângerii unor drepturi fundamentale prin realizarea procedurilor probatorii. Sunt analizate, în mod distinct, măsurile speciale de investigații, percheziția, ridicarea de obiecte și documente, precum și alte mijloace de probă, prin prisma necesității justificării fiecărei ingerințe și a testului proporționalității în fiecare caz concret. Această secțiune este susținută prin referințe la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și la deciziile instanțelor naționale, relevând tendințele recente în interpretarea și aplicarea principiului.

Capitolul al IV-lea este dedicat analizării măsurilor preventive și a altor forme de constrângere procesuală. Se examinează condițiile de aplicare și menținere a acestor măsuri, cu accent pe necesitatea ca acestea să fie nu doar legale și întemeiate, ci și proporționale cu scopul urmărit și cu gradul de pericol social al faptei imputate. Se subliniază, totodată, riscurile unor ingerințe excesive și importanța controlului judecătoresc efectiv în protejarea libertății individuale.

Lucrarea se încheie cu o serie de **concluzii și recomandări** care vizează, pe de o parte, perfecționarea cadrului legislativ și, pe de altă parte, orientarea practicii judiciare spre o aplicare riguroasă și echilibrată a principiului proporționalității. Se sugerează consolidarea culturii juridice a proporționalității în rândul practicienilor și dezvoltarea unor ghiduri de bune practici în acest sens.

Prin abordarea integrativă și comparativă a principiului proporționalității în procedura penală, această lucrare își propune să contribuie nu doar la consolidarea cadrului teoretic al acestui concept, ci și la orientarea unei practici judiciare conforme cu valorile fundamentale ale democrației și cu standardele europene în materia drepturilor omului. Monografia se adresează în egală măsură cercetătorilor în domeniul dreptului, studenților, cât și practicienilor – magistrați, avocați, procurori – interesați de aprofundarea acestui principiu esențial în arhitectura procesului penal modern.

Ne exprimăm speranța că această monografie va stimula un dialog critic și constructiv cu privire la aplicarea principiului proporționalității și va constitui un punct de reper pentru viitoare cercetări în domeniu.

Igor Dolea,
profesor universitar, doctor habilitat în drept,
Universitatea de Stat din Moldova,
fost judecător al Curții Constituționale a Republicii Moldova

Argument

Într-un stat de drept, orice restricție privind exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale nu poate fi interpretată decât în favoarea individului. Existența unor ingerințe în aceste drepturi derivă, în mod obiectiv, din caracteristicile structurii statale, din funcțiile pe care statul este chemat să le exercite pentru a asigura ordinea publică, securitatea și apărarea națională. În anumite circumstanțe, îndeplinirea acestor funcții poate impune restrângerea temporară și proporțională a unor libertăți individuale. De asemenea, cadrul internațional asumat prin tratate și convenții, precum și natura socială a regimului de guvernare, justifică instituirea unor măsuri coercitive în scopul protejării interesului public.

În acest context, analiza condițiilor de admisibilitate a restrângerii drepturilor fundamentale a dobândit o importanță deosebită în doctrina juridică. Necesitatea aprofundării acestui subiect este determinată de însăși natura drepturilor fundamentale, înțelese ca expresie a comportamentului juridic permis într-o societate democratică. Pe de o parte, instituirea unor restricții servește drept instrument de prevenire a abuzului în exercitarea drepturilor. Libertatea absolută este incompatibilă cu realitățile sociale, biologice și spirituale ale ființei umane și cu nevoia de a proteja interesele celorlalți membri ai societății, ale colectivității și ale statului. Pe de altă parte, delimitarea clară a criteriilor de restrângere constituie un mijloc de limitare a competențelor autorităților și agenților statali, prevenind ingerințele arbitrare sau excesive.

Astfel, abordarea sistematică a problematicii restrângerii drepturilor fundamentale permite consolidarea sistemului de valori constituționale și realizarea unui echilibru just între interesele individuale și cele colective. În ciuda diversității existente între state — din punct de vedere politic, economic, etnic, geografic, social sau juridic — o asemenea abordare, fundamentată pe creșterea responsabilității individuale, facilitează armonizarea ordinii sociale cu libertatea persoanei, inclusiv în contextul procesului penal.

Exercițiul drepturilor fundamentale poate fi restrâns, însă această posibilitate, precum și limitele concrete ale restricțiilor, chiar și atunci când se invocă protejarea unor valori constituțional recunoscute, nu sunt lăsate la latitudinea arbitrară a legiuitorului. Ele trebuie stabilite în strictă conformitate cu principiile și criteriile prevăzute de Constituție și de instrumentele internaționale în materie de drepturi ale omului.

Evaluarea admisibilității și profunzimii limitării drepturilor fundamentale este unul dintre cele mai importante și sensibile domenii, fiind în atenția Curții Europene, a Curții Constituționale și a legiuitorului. Mijlocul principal al acestei evaluări este principiul proporționalității, ce este constituit din mai multe criterii pe care, la modul general, este obligat să le respecte legiuitorul în procesul de legiferare și care, în condițiile legii, urmează a fi evaluate de Curtea Constituțională, pentru a elimina riscurile limitării neproporționale a drepturilor și a libertăților omului.

Potrivit art.2 alin. (1) din Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte¹, s-a convenit asupra „respectării principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în Actul final de la Helsinki din 1975 al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, precum și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990 (...)”, iar art 12 alin.(3), printre obiective instituie: „Respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale va ghida toate activitățile de cooperare în domeniul libertății, al securității și al justiției”.

Uniunea Europeană, preluând și dezvoltând normele din instrumentele internaționale privind drepturile omului, și-a asumat întreaga responsabilitate pentru constituirea unei comunități sigure în beneficiul cetățenilor săi și, în acest scop, a elaborat numeroase directive și regulamente menite să reglementeze cât mai eficient posibil natura complexă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

---

¹ Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [online] [citat: 02.04.2024]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/sites/default/files/acordul-de-asociere-rm-ue.pdf>

Întrucât integrarea în Uniunea Europeană este un obiectiv național de importanță majoră, armonizarea legislației Republicii Moldova cu normele dreptului Uniunii Europene este un factor determinant și indispensabil pentru realizarea cu succes a acestuia. Experiența noilor state membre ale Uniunii Europene demonstrează că, pentru a deveni membru cu drepturi depline al Uniunii Europene, sunt necesare nu doar măsuri politice și economice, ci și, în principiu, o revizuire fundamentală a sistemului legislativ pentru a-l alinia la cerințele minime prevăzute în actele juridice care constituie *acquis*-ul comunitar.

Potrivit Anexei 2 la Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025², Direcția strategică II Accesul la justiție și calitatea actului de justiție, Obiectivul 2.1. Îmbunătățirea accesului la justiție și a sistemului de protecție a drepturilor omului în sectorul justiției, se urmărește îmbunătățirea mecanismelor care facilitează accesul la justiție prin asigurarea stabilității și clarității legii penale, context în care se impune stabilirea criteriilor pentru analiza informațiilor cu privire la aplicarea măsurilor preventive privative de libertate și analiza periodică a informației cu privire la aplicarea acestor măsuri în vederea asigurării respectării efective a dreptului la libertate, precum și simplificarea și eficientizarea procedurilor judiciare.

În textul art. 54 alin. (1), (2) și (4) din Legea Fundamentală se prevede că „în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri, decât celor prevăzute de lege, ce corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, a ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor, al protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, al împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. Restrângerea trebuie să fie *proporțională cu situația care a determinat-o* și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății”. Subliniem că alin. (3) al

---

² Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025. [online] [citat: 02.04.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129241&lang=ro

aceluiași art. 54 din Constituția Republicii Moldova stipulează: „Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24”, articolele respective consacrand accesul la justiție (art. 20), prezumția nevinovăției (art. 21), neretroactivitatea legii (art. 22), dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (art. 23) și dreptul la viață și la integritate fizică și morală (art. 24), iar în sistemul CoEDO, dreptul de acces la justiție este susceptibil unei îngrădirii legitime în condițiile neatingerii a înseși esenței dreptului restricționat și satisfacerii exigenței de proporționalitate.

În privința restricționării dreptului individual la libertate și siguranță, art. 25 alin. (2)-(5) din Constituție prevede că percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege. Cu privire la restricționarea inviolabilității domiciliului, art. 29 alin. (2)-(4) din Legea supremă stipulează că inviolabilitatea domiciliului poate fi încălcată doar pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești; pentru înlăturarea unei primejdii ce amenință viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; pentru prevenirea răspândirii unei epidemii. Perchezițiile și cercetările la fața locului pot fi ordonate și efectuate numai în condițiile legii. Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul unui delict flagrant.

Pe cale de consecință, conchidem că, deși Constituția Republicii Moldova nu consacră natura juridică și criteriile aplicabilității principiului proporționalității, ea îl enunță expres și reglementează condițiile speciale care autorizează imixtiunile legitime, necesare și proporționale ale autorităților în exercițiul drepturilor și libertăților inalienabile ființei umane.

Principiul proporționalității trebuie văzut în calitate de instrument pentru rezolvarea preferențială a conflictelor între două drepturi subiective, între o normă care consacră drepturi și libertăți, pe de o parte, și un interes public, pe de altă parte, sau între un interes individual și unul public.

Este important să se aibă în vedere că rezultatul generat ca urmare a exercițiului măsurilor luate nu trebuie să fie mai opresiv decât avantajele scontate, ceea ce înseamnă că trebuie respectată formula: „cu cât mai avansată este măsura care afectează bunăstarea individuală, cu atât mai fundamentate trebuie să fie temeiurile care vor sta la baza imixtiunii”.

Intensificarea eforturilor de asigurare a acestor deziderate constituie una dintre direcțiile prioritare ale politicii penale a Republicii Moldova.

ISBN 978-606-37-2715-3